

DESPRE ACTIVITATEA ARTISTICĂ A LUI RUDOLF SCHWEITZER - CUMPĂNA (1886-1975) ȘI COLECȚIA DR. GUSTAV MÜLLER DE LA ALBA IULIA

GABRIELA MIRCEA

Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

peace_gabi@yahoo.com

ALEXANDRU ȘTIRBAN

Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

SMARANDA CUTEAN

Muzeul Național al Unirii Alba Iulia

Cuvinte cheie: istoria artelor, pictură, grafică, ulei pe carton, grafit pe hârtie, cărbune pe hârtie, tuș pe hârtie, sanguină pe hârtie, pasteluri, acuarelă, biografii, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Dr. Gustav Müller

Keywords: art history, painting, drawing, oil on cardboard, graphite (on paper), charcoal (on paper), ink (on paper), sanguine (on paper), pastels, watercolours, biographies, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Dr. Gustav Müller

Prin intermediul lucrării de față se atrage atenția asupra unei colecții de artă valoroase din patrimoniul Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, respectiv asupra colecției Dr. Gustav Müller de lucrări Rudolf Schweitzer-Cumpăna (1886-1975), constând din 22 picturi în ulei și 80 lucrări de grafică în grafit, cărbune, sanguină, tuș, pasteluri sau acuarelă. Pentru ilustrare s-au selectat și 12 imagini ale lucrărilor din componența colecției menționate.

Se știe că Rudolf Schweitzer-Cumpăna¹ s-a născut în 7 mai 1886 la Pitești și a murit în 17 februarie 1975 la București². A absolvit ciclurile de școlarizare primară și gimnazială-liceală obișnuite, la Pitești - orașul său de suflet. După studii artistice temeinice efectuate cu mare implicare și responsabilitate³ la Berlin (unde a ajuns în 1904⁴ și a avut maeștri artiști consacrați, ca Adolf Schlöbitz⁵ sau Erich Hancke⁶, Arthur

¹ A fost fiul lui Ludwig Schweitzer (1856-1951).

² Vezi Deac 1996, p. 136-137; Rudolf Schweitzer-Cumpăna 2011, p. 89-91; Rudolf Schweitzer-Cumpăna 2008, p. [1-2]; Ionescu 2003, p. 1-19 etc.

³ Despre timpuria sa responsabilitate vorbește modul în care s-a pregătit o jumătate de an la Berlin cu Adolf Schlöbitz, în vederea admiterii sale la *Academia de arte* din capitala Germaniei.

⁴ De fapt Rudolf Schweitzer-Cumpăna a și rămas la Berlin până în 1909, când a fost nevoit să se reîntoarcă în țară pentru a satisface stagiul militar.

⁵ Artist cu care Rudolf Schweitzer-Cumpăna a studiat jumătate de an doar, dar care și-a pus o pecete inițială importantă asupra evoluției ulterioare a lui Rudolf Schweitzer-Cumpăna. Adolf Schlöbitz (1854-1943), cunoscut mai mult ca portretist, a fost o personalitate consacrată a vremii sale. După studii la *Academia de arte* din Berlin, în anii 1875-1882, a obținut o bursă de studii la *Academia Julian* din Paris, unde i-a avut ca maeștri pe Jules-Joseph Lefebvre și Gustav Boulanger. De asemenea a efectuat excursii de studii în Europa și Statele Unite și, după o ședere la München, în 1887, a deschis o școală

Kampf⁷, Anton Alexander von Werner⁸) și, ulterior la Paris, a activat ca pictor și grafician, cu predilecție în țară, dar a avut și participări la reuniuni artistice din afara granițelor României, efectuând în primele patru decenii ale secolului al XX-lea și călătorii de studiu în străinătate.

Debutul său artistic s-a produs în 1911⁹, când i s-au inclus 5 lucrări¹⁰, după alți autori doar 3, la *Salonul Oficial de pictură și sculptură*, din acel an, ceea ce s-a constituit treptat într-o veritabilă cutumă a sa, anume aceea de a participa la cele mai de seamă manifestări artistice de grup ale vremii sale, sau de a-și organiza în ritm susținut expoziții personale.

Din 1912 a început să expună, cu destulă regularitate și la *Saloanele de desen și gravură*¹¹, ceea ce releva, din start parcă, permanenta sa atracție dublă, atât pentru pictura în ulei, cât și pentru grafică, aici incluzându-se desigur preocupările sale pentru desen (în cărbune, grafit, creion sau pasteluri, în sanguină, în tuș, cu sau fără peniță etc., adeseori combinând tehnicile grafice), pentru gravură chiar și desigur pentru pictura în acuarelă, din nou, una dintre marile sale atracții, fie că a redat portrete, fie, mai ales, peisaje pictate rapid în plein-air, dintr-un veritabil cult pentru impresionism și postimpresionism, cu receptarea unor influențe expresioniste uneori¹², gen de pictură, care a constituit și ea o constantă a activității sale artistice, secondând-o întotdeauna pe cea de pictor în ulei.

Este foarte semnificativă și utilă pentru evoluția artistică ulterioară ralierea sa la mișcarea *Tinerimii artistice*, atât de compozită și de deschisă înnoirilor plastice europene, încă din 1912, când și-a etalat, sub genericul grupării respective, 5 lucrări¹³.

Nu a lipsit, cu unele întreruperi, nici de la manifestările ulterioare, așezate sub același generic, cel al *Tinerimii artistice*, până în anul 1947¹⁴.

Debutul său, la începutul deceniului al doilea al secolului al XX-lea, respectiv cel din anii 1911-1912, s-a produs sub semnul previzibil al unei consistențe și organicități plastice remarcabile - trăsături prevestitoare ale prolificității și siguranței

particulară de desen și pictură la Berlin, care se bucura de prestigiu. Tânărul Rudolf Schweitzer a ales-o, tocmai din acest motiv, pentru a se pregăti în vederea examenului de admitere la *Academia* din Berlin.

⁶ Erich Hancke (1871-1954), pictor - cunoscut mai ales a portretist - și grafician german.

⁷ Arthur Kampf (1864-1950), preocupat îndeosebi de pictura istorică.

⁸ Anton von Werner (1843-1915) a fost în anii 1875-1909 director al *Academiei Regale de Arte plastice* din Berlin, pentru ca din ultimul an specificat, 1909, în care își încheia și Rudolf Schweitzer-Cumpăna studiile universitare la Berlin, veneratul profesor să devină director al *Galeriei Naționale*, din același oraș.

⁹ Dacă nu se iau în calcul lucrările expuse la Pitești, în vitrinele unor librării, începând chiar de prin 1909.

¹⁰ Iată cum comenta Radu Ionescu evenimentul: „*Putem socoti anul 1911 drept adevăratul debut al pictorului. Pânzele sale - Țăran bătrân, Plopi, Autoportret, Peisaj, Hamal - vor sta alături de cele ale lui Iser, Șirato, Sion, Bunescu, ceea ce-l va face pe tânărul de 25 de ani să capete încredere în forțele proprii*” (vezi Ionescu 2003, p. 4).

¹¹ Respectiv în anii: 1912, 1913, 1924, 1925, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1933, 1941, 1942, 1943.

¹² Mai ales în tușuri etc.

¹³ După Ionescu 2003, p. 4, doar 4: „trei uleiuri și un pastel”. Comentariul ulterior al autorului amintit este din nou demn de a fi citat, pentru reînvierea mai aproape de adevăr a vieții artistului: „*Pânzele sale foarte apropiate ca stil de Vermont sau de Petrașcu acelor ani (Cap de bătrân) trebuie să fi fost bine apreciate dacă ne ghidăm după prețurile egale cu acelea ale lui Steriadi, Dărăscu, Vermont, pictori cunoscuți la acea dată. Felicitările primite din partea sculptorului Stork și reproducerea unei lucrări, Băiat cu găleți, în foarte popularul almanah Minerva, au contribuit considerabil la statutul de coleg cu artiștii de frunte ai epocii...*”.

¹⁴ Respectiv în anii: 1914, 1915, 1925, 1927, 1928, 1933, 1934, 1935, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1947. În 1926 a devenit chiar „membru societar” al reuniunii amintite.

sale de excepție de mai târziu¹⁵ (pentru că tânărul lucra cu o ușurință incredibilă, după un proiect plastic întruchipat de la sine, asupra căruia nu mai pritocea, după prima sa așternere în lucrare!), deoarece deja¹⁶ în anul imediat următor, 1913, își realiza prima expoziție personală, la București¹⁷.

Manifestările sale publice se succedă cu consecvență (vezi și participarea sa la expoziția *Cosânzeana*, din 1915), artistul căpătând sevă din însuși dialogul deschis cu receptorii artei sale. Purtând acest dialog viu, a putut să și evolueze spre formele sale mature de manifestare plastică, în manieră organică, firească, deosebit de reprezentativă sub aspect valoric.

Artistul a fost combatant în Primul Război Mondial, stând sub arme „aproape doi ani” și cunoscând chiar și „o scurtă perioadă de prizonierat, petrecut la Mănăstirea, jud. Ilfov, unde desigur, nu a făcut nimic altceva decât să deseneze”¹⁸.

Evoluția artistului, pe parcursul deceniului al doilea al secolului al XX-lea a fost cu siguranță spectaculoasă, pentru că, iată, cum îi surprindea rezultatele și valențele, Nichifor Crainic, fin observator și receptor al operei tânărului artist, deja din 1919: „În prăvălia unui negustor de tablouri din Calea Victoriei, în fața străzii Fântânii, expune sfios d. R. Schweitzer. Nu sunt multe la număr lucrările pe care d-sa le scoate în public, dar sunt suficient de elocvente pentru a demonstra în tânărul expozant un talent ce merită luarea aminte. Cu tot numele său nemțesc, care ar putea să-i pricinuiască oarecari inconveniențe, dl. Schweitzer are o inspirație rustică foarte românească, am putea zice exclusiv țărănească. Firește, n-ar fi de ajuns artisticește, dacă ar fi numai atât. Dar e de ajuns ca, dovedindu-i preferințele, să-i facă numele simpatic. În plus, d. Schweitzer are lucrul principal: însușirea artistică. Pastă suculentă, din belșug, aruncată cu o siguranță remarcabilă și care împrumută figurilor o impresie de robust și solid; o tonalitate suficient de personală pentru un tânăr expozant lucruri care pierd din pricina luminii nefavorabile a prăvăliei în care sunt așezate pânzele. Dintre ele subliniem cele două peisaje de iarnă, de un colorit sigur, afirmativ și original, de un sentiment comunicativ care trădează un temperament destul de viguros. Cel care a izbutit să dea lucruri de felul acesta dovedește cu ele posibilități viitoare, care, la vremea lor, vor aduce tânărului artist nume vrednic de ținut în seamă” (Nichifor Crainic, *Despre R. Schweitzer-Cumpăna. Cronică de artă*, 1919)¹⁹.

Astfel, tot cum bine se știe, în anii 1920-1923 a expus, în cadrul unor manifestări personale, la *Ateneul român*, aceste afirmări publice ale sale fiind cu adevărat consistente, deoarece, de exemplu în cadrul expoziției din 12-30 noiembrie 1922, a etalat nu mai puțin de 140 de lucrări, ceea ce nu era de loc neglijabil, ci vorbea deja despre o operă coerentă și semnificativă, inclusiv sub aspect cantitativ, etalată sistematic și ritmic, pe măsură ce se plămădea, înspre publicul receptor, începând din primii ani ai

¹⁵ Se admite îndeobște faptul că Rudolf Schweitzer-Cumpăna a realizat în jurul a 30.000 de lucrări de artă (cifra se vehicula deja în anii '70, când artistul era încă în viață și ea constituia un adevăr fundamental al vieții și activității sale, recunoscut de toți). Prolificitatea sa nu a fost în detrimentul calității, deoarece artistul nu a abdicat de la standardele sale profesionale înalte nicidecum pe parcursul întregii cariere, iar talentul său nu s-a ofilit prin susținuta sa exercitare, ci, s-a autoîntreținut și a evoluat tocmai în virtutea și datorită unei asemenea conduite artistice, permanent active și perfecționiste.

¹⁶ Avea 26-27 de ani și debutul său cu o expoziție personală nu poate fi considerat prematur, ci, petrecut la exact momentul oportun, al încheierii unui important ciclu formativ al activității sale artistice și la începutul perioadei sale de afirmare propriu-zisă.

¹⁷ În *Pasajul Crețulescu*.

¹⁸ Ionescu 2003, p. 4-5.

¹⁹ Ionescu 2003, p. 20.

deceniului al treilea al secolului al XX-lea. În 1925 avea o nouă expoziție personală la *Ateneu*, pentru ca în anul următor, 1926, să repete manifestarea, în aceeași locație, cu 124 de lucrări - din nou număr semnificativ, de pictură și grafică. Din 1921 a activat și în cadrul *Asociației Salonului de Toamnă*, iar din 1922 s-a implicat în activitatea *Sindicatului artiștilor plastici*.

Nu a uitat nici publicul din alte localități ale țării, respectiv cel din afara Bucureștiului, pentru care organizează, de exemplu, în 1924 la Ploiești o expoziție personală, în 1926 una la Craiova, în 1928 la Brăila, în 1929 la Timișoara etc.

Desigur, deosebit de semnificativă și cu ecouri în biografia sa artistică a fost participarea la expoziția *Arta română veche și modernă*, organizată la Paris în 1925²⁰, în cadrul căreia i-au fost expuse 2 lucrări, ambele cu tematica sa predilectă, cea a lumii satului românesc.

După stabilirea definitivă în capitală a artistului, în 1927, expozițiile sale s-au înmulțit, atât în București, cât și în țară.

Expoziția personală de la București (*Sala Ileana*), din perioada 30 noiembrie-14 decembrie 1927, a inclus 115 lucrări, pentru ca în același an artistul să participe și la *Expoziția retrospectivă a artiștilor români, pictori și sculptori, din ultimii 50 de ani*, de la *Ateneu*.

În 1928 a efectuat o călătorie de studii la Budapesta, pentru ca în anul următor, 1929, timp de trei luni, să întreprindă o altă călătorie de același gen, deosebit de importantă pentru evoluția sa artistică, prin Peninsula Balcanică, respectiv în Macedonia, Grecia și Turcia, mare parte din rodul plastic al celei din urmă călătorii de studiu fiind expus în cadrul expoziției personale de la *Sala Ileana*, din cursul lunii noiembrie a aceluiași an, conținând tablouri în ulei, desene, acuarele și pasteluri. Contactul cu sudul a dus la luminarea paletelor sale, la căutarea și redarea tot mai expresivă a contrastelor de lumină. Interesante sunt observațiile lui Radu Ionescu făcute pe marginea acestui episod existențial al artistului: „*Intrarea într-un alt spațiu va fi tulburătoare pentru Schweitzer. Dacă în țară era atras, în special, de oamenii satelor, de data aceasta descoperă fascinația luminii. Clădirile fastuoase, strălucind colorat, zidurile albe topindu-se, pierzându-și contururile sub razele soarelui și, mai ales, marea îl transformă pe Schweitzer în alt pictor. Penelul nu mai poate surprinde motivul, ci, atmosfera, acel freamăt care te obligă să lucrezi repede, să surprinzi. Multe din pânzele pictate atunci par a fi imagini de „Fata morgana”, rod al unei impresii de a cărei realitate poate că și pictorul ajungea să se îndoiască*”²¹.

Înșuși atelierul pictorului a devenit un loc de contact cu iubitorii artei sale, unele expoziții personale având tocmai o astfel de locație, ceea ce denotă din plin setea de dialog cu publicul al artistului, care numai un izolat nu a fost, ci, un permanent căutător de public. Și un mare fericit - după cum mărturisea - pentru că a putut să își exercite profesiunea dorită, în timp ce produsele sale artistice erau agreate atât de publicul larg, cât și de către critici sau colecționari, iar dialogul său cu modelele umane, prietenii multipli, mentorii spirituali și beneficiarii artei sale a funcționat întotdeauna cu cordialitate, încât ne întrebăm cu sinceritate ce și-ar fi putut dori în plus, un artist? Aceasta nu înseamnă că nu a fost copărtăș la suferințele din jurul său, pe care le-a receptat în propria sa ființă și le-a transpus în lucrările sale de artă.

Un moment deosebit al desăvârșirii sale profesionale și artistice a fost cel al anilor 1931-1932 când, după o escală la Veneția a ajuns și a rămas un timp în capitala

²⁰ La *Musée du Jeu de Paume* în perioada 25 mai - 1 august 1925.

²¹ Ionescu 2003, p. 9.

Franței. Și-a desăvârșit metodele de reprezentare plastică și instrumentarul creativ, inspirat atât de efervescența culturală și artistică a metropolei artelor, care era Parisul, cât și de spectacolul oamenilor și al străzilor sale. Expoziția sa personală, de la *Galeria Jeanne Castel*, a beneficiat de implicarea și concursul unei personalități românești remarcabile a vremii, Elena Văcărescu, care a făcut prezentarea operei artistului publicului parizian²² și care reușea, concis, să îl caracterizeze surprinzând esența lucrărilor sale, conform unor aprecieri la obiect: „căutând doar acea desfătare a adevărului ce constituie marea voluptate a artistului, Dl. Cumpăna ne oferă o seamă de pânze frământate și radioase...”²³. În același an avea loc la București o expoziție memorabilă, organizată la Sala Dalles, a patru artiști de mare valoare: Nicolae Tonitza, Francisc Șirato, Ștefan Dimitrescu și Rudolf Schweitzer-Cumpăna.

În anul următor, în cadrul unei dense expoziții personale, artistul prezintă publicului bucureștean, la Sala Dalles, o bună parte din rodul călătoriei sale de studiu în Franța, care din nou a inclus peste 100 de lucrări noi ale sale, pentru ca aceste manifestări individuale ale artistului să continue, în același stil, în anii 1934 (la Ateneu), 1936, 1938, 1941 - când a expus 180 de lucrări, 1946 (la Sala Dalles) etc.

Esențial pentru consolidarea personalității sale artistice a fost și voiajul de studiu efectuat în Italia și Germania, pe parcursul lunilor februarie - martie 1939, cu câteva luni înaintea izbucnirii celui de-al Doilea Război Mondial. A vizitat marile orașe italiene Roma, Florența, Veneția, Milano, Neapole, iar în Germania, München-ul și Augsburg-ul.

Desigur, biografia sa artistică continuă să fie deosebit de interesantă și, când, după terminarea celui de-al Doilea Război Mondial și câteva participări expoziționale organizate în țară, în anul 1946, sau în 1948, în 1951 a devenit profesor la *Institutul de arte plastice* din București și membru al *Uniunii artiștilor plastici din România*, ceea ce merita cu prisosință. Anual a participat la manifestările expoziționale colective importante ale vremii, inclusiv la cele puține, organizate în străinătate.

O importantă manifestare de acest gen, la care a participat, alături de Szabó Gy. Béla și Walter Rudolf Widmann, a fost expoziția de grafică, de la Sala Dalles, din 1954, unde, iată, îl vedem expunând alături de doi graficieni renumiți ai vremii.

Devenise o personalitate recunoscută, omagiată public așa cum se cuvenea, la împlinirea vârstei de 70 de ani, când i s-a organizat o memorabilă expoziție retrospectivă, la Sala Dalles, respectiv în 1957, în cadrul căreia au fost etalate 278 picturi și 159 lucrări de grafică²⁴, ocazie aniversară cu care i s-a conferit și titlul de *Maestru Emerit al Artei*, ceea ce mai înaltă distincție care i se putea decerna în România vremii respective.

²² Vezi textul transcris de Ionescu 2003, p. 12. Autorul redă și foarte interesante ecouri din presa pariziană, legate de expoziția artistului din 1931, relatând și despre celelalte manifestări publice ale sale, pe parcursul celor 6 luni petrecute atunci la Paris.

²³ Ionescu 2003, p. 21.

²⁴ Un ecou al evenimentului se putea citi în *Informația* 1957, p. 2, într-o cronică intitulată *Carnet Plastic./ Schweitzer-Cumpăna/*, semnată de H. Horșia, împreună cu o imagine a tabloului intitulat *Țăran bătrân*, pe care merită să o transcriem: „...Aș compara sufletul pictorului Schweitzer-Cumpăna cu marea...el trece prin toate gamele, nuanțele și tonalitățile, de la sensibilitatea lină și liniștită a acuarelelor, până la învolburarea zbuciumată a unora din uleiurile sale...” - notează, în cartea de impresii, unul din vizitatorii retrospectivei. E unul din cei mulți, care nu și-au drămuțat laudele izvorâte din sinceră emoție. Rar se întâmplă să găsești o carte cu atâtea însemnări pline de admirație. E cel mai prețios omagiu adus artistului. Omagiul publicului, căruia Schweitzer-Cumpăna i-a dăruit de-a lungul anilor rodul strădaniilor sale creatoare. Artistul, socotit la prima sa expoziție personală (1920), drept o revelație, o forță capabilă să dea realităților românești noi formule artistice, astăzi la vîrstă înaintată, se află în plină activitate, pe același drum, categoric propriu. Pornind de la tradițiile sănătoase ale plasticii

După expoziția personală de la Pitești, din 1960, în anul următor a donat o importantă colecție din lucrările proprii (98 de tablouri în ulei și 49 lucrări de grafică) *Muzeului de artă*, din localitatea sa natală. Seria donațiilor către muzeele de artă din țară a continuat în 1963, când a dăruit 14 tablouri în ulei *Muzeului de artă* din Galați și 25 de tablouri, tot în ulei, *Muzeului de artă* din Craiova, ca și cea a expozițiilor retrospective, realizate în același an la Pitești și Galați.

Desigur, la începutul anilor '60, manifestările sale plastice publice au fost mai rare și au avut loc mai mult în țară, decât în capitală, poate și pe fondul unei anume reacții psihice cauzată de decesul primei soții a artistului.

După ce în 1965 s-a vernisat o expoziție a maestrului la Râmnicu Vâlcea, la sfârșitul anului 1967 i s-a organizat la Sala Dalles o expoziție retrospectivă, în cadrul căreia s-au etalat 85 de tablouri în ulei și 74 lucrări de grafică.

Neobosit și pe parcursul ultimului deceniu al vieții, artistul și-a făcut cunoscute publicului iubitor lucrările. În continuarea vechilor sale obiceiuri, pe parcursul anilor respectivi, ieșirile sale în public au fost relativ constante, deși ritmul lor nu mai putea fi chiar atât de alert, ca în tinerețe. Pot fi amintite astfel de manifestări în 1968 (când s-a vernisat o expoziție personală la Sinaia), în 1969 (când au fost organizate expoziții retrospective ample la Râmnicu-Vâlcea și Piatra Neamț și o expoziție mai restrânsă la Râmnicu Sărat), în 1970 (la Buzău), în 1971 (când s-a realizat o expoziție retrospectivă la Craiova și o alta personală la București) și în 1972 (când a fost organizată o expoziție retrospectivă la Pitești, care, în mod simptomatic, prin simetrie - pentru că de fapt primele sale lucrări fuseseră expuse în orașul său natal, în 1909 -, pare a fi ultima expoziție din timpul vieții artistului).

Dar în România postbelică, de dinainte de 1989, opera sa a fost percepută, oficial, deformat (specialiștii și iubitorii de artă nu o percepeau desigur așa, ci cu toată bogăția sa expresivă!), în sensul unui realism excesiv. Astfel, de exemplu, în *Dicționarul enciclopedic*, volumul IV, din 1966 se făceau doar următoarele afirmații despre activitatea și opera sa (care de fapt o văduveau complexitatea sa distinctivă): *“Înzestrat desenator, având un ascuțit spirit de observație, Schweitzer-Cumpăna a creat portrete, peisaje și mai ales scene din viața țăranilor, în tehnici diferite (ulei, acuarelă și desen, de predilecție în cărbune) într-o viziune realistă. În pictură urmărește construcția formelor în relief, modelând pasta, uneori excesiv de abundentă. Paleta sa este caldă, în tonalități grave și profunde. În ultima vreme, Schweitzer-Cumpăna este preocupat de rolul luminii în pictură și manifestă o tendință accentuată pentru*

românești, format în mijlocul realităților noastre, artistul câștigă prin școala germană mai multă siguranță a desenului și prin influența franceză subtilitățile culorii. El începe activitatea declarând război academismului și și-o desfășoară împotriva acelor tendințe moderniste care îngustează și deformează realitatea. Rămâne astfel un artist realist, căruia condițiile asigurate creatorilor din țara noastră i-au lărgit orizontul dându-i posibilitatea să-și îmbogățească tematica. Schweitzer-Cumpăna se inspiră din realitatea înconjurătoare. Are predilecție deosebită pentru viața țăranului, pe care o caută, o pătrunde, descoperindu-ne în imaginile sale frânturi emoționante ale acestei vieți. Călătoriile în străinătate i-au îmbogățit peisajul, iernilor și verilor românești adăugându-li-se priveliștea venețiană (a cărei feerie a regăsit-o după propria-i mărturie - cineastul italian Cesare Zavattini, vizitând expoziția), peisajul parizian, soarele și lumina Greciei. Dacă pictura artistului se arată caldă și viguroasă în același timp, cu o paletă adeseori vibrantă, pe alocuri cu rezonanțe wagneriene în orchestrarea culorilor, grafica lui mărturisește aceleași trăsături multiplicare și dezvoltate pe măsura posibilităților foarte numeroase pe care cărbunele, tușul sau acuarela i le oferă artistului. Galeria lucrărilor cuprinse în retrospectiva inaugurată la Dalles cinstește aniversarea a 70 de ani de la nașterea artistului. Ea constituie încă o dovadă a consacrării lui Schweitzer-Cumpăna în plastica noastră. Și dacă debutul său era remarcat ca o revelație, recenta retrospectivă îl prezintă ca un artist prețuit”.

precizarea formei”²⁵. Dar opera sa, de mare complexitate și originalitate (cu multe influențe stilistice moderniste), numai realismului de tip socialist nu îi putea fi, în mod real și corect, asimilată, chiar dacă artistul nu a trecut dincolo de bariera figurativului.

O știre succintă de ziar releva, în 1971, conduita exemplară a artistului, la împlinirea vârstei de 85 de ani, când încă nu lăsase „armele” meseriei sale, ci, continua să activeze, după puteri: „*Maestrul Rudolf Schweitzer-Cumpăna a împlinit 85 de ani. După o activitate prodigioasă - a realizat peste 30. 000 de lucrări de pictură și grafică - continuă să lucreze neobosit. Pictorul expune în aceste zile, la Dalles, având în atelier nenumărate proiecte, rod al unei vieți dedicate artei./ S. V.*”²⁶.

Desigur putem încheia succinta prezentare a vieții și activității artistice a lui Rudolf Schweitzer-Cumpăna, cu cuvintele clarvăzătoare prin care îl caracteriza Nicolae Iorga la începutul deceniului al treilea al secolului al XX-lea, moment în care, pictorul începuse să participe și la reuniunile de la Vălenii de Munte, patronate de către marele istoric: „*E un zburc în acest suflet cu totul original, capabil de opere mari, un zburc onest și fecund. Nimic din ce face nu e ca la alții, dar nu pentru că o vrea, ci pentru că e o necesitate absolută a sufletului său (...). De la acest pictor putem aștepta o nouă formulă a realităților pământului nostru*” (Nicolae Iorga, în *Neamul românesc*, noiembrie 1921)²⁷.

Și opera artistului, imensă, sub aspect cantitativ și calitativ, a confirmat din plin cuvintele profetice ale savantului.

În anul 1978, ca urmare a unei generoase donații făcută Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, intrau în colecția de artă a instituției amintite un număr apreciabil de lucrări datorate lui Rudolf Schweitzer-Cumpăna. Acțiunea respectivă a avut ca prim act adresa din 28 martie 1978 a Episcopiei Romano-Catolice de Alba Iulia, către Muzeul Regional Alba Iulia²⁸.

Din documentul respectiv aflăm câteva aspecte legate de istoricul colecției în cauză și anume faptul că posesorul său, părintele canonic dr. Gustav Müller, prietenul apropiat al pictorului Rudolf Schweitzer-Cumpăna, a fost paroh romano-catolic al bulgarilor din Popești-Leordeni, din apropierea Bucureștiului. Și dacă comunitatea sa, pe care o păstora, era de bulgari trecuți la catolicism, ne întrebăm dacă orientarea parohului înspre Alba Iulia, pentru a-și aduce aici donația și nu la București, unde ar fi fost mai normal să o lase, nu s-a datorat faptului că și în eparhia de Alba Iulia, la Vințul de Jos a existat o importantă comunitate bulgară romano-catolică, iar pe fondul realității respective, se va fi stabilit o relație mai apropiată, între cei doi slujitori ai aceleiași credințe, Episcopul Márton Áron și preotul Gustav Müller. Desigur, existau diferențe între bulgarii de la Vințul de Jos și cei de la Popești-Leordeni, care-și ziceau *pavlicheni*,

²⁵ Dicționar 1966, p. 334.

²⁶ Contemporanul 1971, p. 2 (se publica și o ilustrație).

²⁷ Ionescu 2003, p. 20.

²⁸ „*Avem onoarea a Vă comunica, că în conformitate cu/ Inventarul aici anexat în 3 exemplare, Dr. Gustav Müller/ decedat, fost paroh romano-catolic al bulgarilor catolici/ la Popești Leordeni (București), mecenașul pictorului/ SCHWEITZER-CUMPĂNA, la data de 10 mai 1956, a donat/ Episcopiei Romano Catolice de Alba Iulia un număr de:/ 21 picturi în ulei,/ 5 pasteluri,/ 6 acuarele și/ 1 album cu 18 și/ 1 album cu 19 schițe./ Din aceste opere de artă Episcopia Romano Catolică/ de Alba Iulia își menține două picturi în ulei și anume:/ Nr. 5. Ministranții din Pitești/ 6. Omul pribeag, care și până acum s-au găsit în/ anticamera și mica sufragerie a episcopului, iar restul/ conștient[ă] [fiind] că aceste opere reprezintă valori înalte națio-/ nale prin prezenta [le] oferă MUZEULUI REGIONAL ALBA IULIA./ Vă rugăm să binevoiți a trimite o comisie pentru/ controlarea inventarului și preluarea pieselor menționate,/ semnând pentru aceasta Procesul Verbal de predare și/ preluare./ Alba Iulia, la 28 martie 1978/ Márton Áron/ episcop/ Dr. Jakab Antal/ episcop auxiliar/”.*

inclusiv faptul că trecutul celor din urmă, pe teritoriul de la nordul Dunării nu cobora dincolo de începutul secolului al XIX-lea, ceea ce nu era și cazul comunității bulgare de lângă Alba Iulia, mult mai veche și de mult asimilată, în urma trecerii la romano-catolicism.

De altfel, în 1928, la 2 ani de la instalarea sa în parohie, părintele Gustav Müller fusese cel care organizase și susținuse serbarea unui secol de la așezarea paulicienilor catolici bulgari la Popești-Leordeni moment aniversar important pentru comunitate, fiind, putem crede, și foarte bine documentat asupra istoricului parohiei respective, chiar asupra întregului fenomen al colonizărilor succesive de comunități bulgare catolice de la sudul Dunării la nordul său.

Puține lucruri cunoaștem la ora actuală despre existența părintelui Gustav Müller. Se știe doar că s-a născut în 9 noiembrie 1881 la Bistrița-Năsăud (autorul unei monografii a localității Popești-Leordeni îl face craiovean - dar varianta respectivă pare mai puțin admisibilă, cu studii la București și Genova) și că a fost hirotonit preot la Genova, în Italia, unde a și făcut studii teologice²⁹. În parohia Popești-Leordeni, o parohie mare, cu destul de mulți enoriași, de la periferia Bucureștiului, a ajuns să funcționeze începând din 7 septembrie 1926, când i-a succedat unui teolog cu vocație, Iosif Bonov, de altfel în fruntea respectivei parohii funcționând și alți teologi valoroși, cu pregătire în străinătate. Se pare că părintele Müller a rămas în parohie, până la moartea sa, în 27 aprilie 1975, când se stingea la 94 de ani. Amintirea sa a rămas în zonă (o stradă îi și poartă numele), ca o „prezență îndelungată și benefică” cum se exprima autorul unei monografii a localității, postată pe internet, deoarece a făcut multe pentru comunitate, atât pe plan material sub aspectul înzestrării și recondiționării edificiului bisericesc, în care a slujit, cât și, mai ales, pe plan spiritual.

Mai reținem din textul documentului transcris detaliul important, conform căruia donația a fost făcută de părintele Gustav Müller, cu mult timp înainte de anul 1978, respectiv, practic, din 10 mai 1956 (când lucrările și sosesc la Alba Iulia) și deocamdată nu avem la dispoziție o explicație pentru situația respectivă, deoarece nu cunoaștem exact motivul care l-a determinat pe posesor să renunțe la colecție, pe seama Episcopiei romano-catolice de Alba Iulia. Știm doar că în prealabil a avut loc o anumită discuție pe această temă între Episcopul Márton Áron și canonicul Gustav Müller (dar nu putem specifica acum, în ce context anume), cum reiese din textul donației făcute de către cel din urmă, pe care o vom analiza de asemenea în contextul lucrării de față.

Astfel, începând din 10 mai 1956, când colecția ajungea la Alba Iulia și până în 28 martie 1978, timp de 22 de ani, lucrările au rămas în posesia Episcopiei Romano-Catolice de Alba Iulia, fără să fi fost valorificată public.

Și iarăși ne aflăm în situația de a nu putea explica mai precis de ce totuși, atunci, respectiv în 1978, la 3 ani de la decesul părintelui dr. Gustav Müller, petrecut în 27 aprilie 1975 (și de fapt și al pictorului Rudolf Schweitzer-Cumpăna), Episcopul Márton Áron a hotărât ca ea să fie donată Muzeului Regional din Alba Iulia? Episcopul, cu doi ani înaintea morții sale, dorea să restituie colecția unei instituții românești, deoarece, prin tematica lor, lucrările erau valori „naționale” reprezentative, dincolo de faptul că ele erau creații artistice de valoare supranațională, ceea ce a constituit un gest realmente frumos și un dar valoros al Înaltei Fete Bisericești amintite!

Tot din documentul transcris la începutul relatării noastre reiese faptul că preotul Gustav Müller fusese „mecenașul” pictorului, iar din situația amintită putem trage concluzia că majoritatea lucrărilor donate (dacă nu chiar toate) fuseseră *cumpărate* de

²⁹ Probabil a dobândit tot acolo titlul de doctor în Teologie.

către beneficiar, cu scopul de a-l sprijini din punct de vedere financiar pe artist și nu dăruite lui de către autor - lucru pe care de altfel, Episcopul Márton Áron îl știa foarte bine de vreme ce îl specifica în adresă, ca pe un adevăr de netăgăduit.

Așadar, putem accepta ideea că, pe lângă faptul că i-a fost un prieten apropiat, un mentor spiritual, chiar un conlocutor cult de excepție (cu cunoștințe teologice și filosofice), părintele Müller a îndeplinit și rolul de veritabil *Mecena*, pe lângă artist, cumpărându-i lucrările, dar numai până la un anumit punct al relației lor de prietenie, respectiv până spre anul 1954, respectiv până cam imediat după 1951, când artistul a devenit profesor la *Institutul de Arte Plastice Nicolae Grigorescu din București*, ceea ce a însemnat și dobândirea unei surse de câștig sigure și fixe, moment în care a primit și titlul de *Maestru Emerit al Artei*, remunerat și el se pare, la rândul său!

Iar din acest punct de vedere este profitabil și necesar să urmărim cronologia lucrărilor din colecție, ale cărei limite pot fi fixate, în jos (post quem), la anul 1919 (anul probabil în care cei doi, artistul și preotul se vor fi cunoscut, poate chiar sensibil înainte de acest an!), iar la limita de sus (ante quem), cel mai recent an al colecției este, aparent 1958 (dar el nu poate fi acceptat și, de fapt, ar trebui să admitem că era vorba de anul 1950, ultima cifră fiind scrisă cu o buclă mică în plus, în grabă!), când de fapt cel mai recent an implicat este, în mod sigur, 1954, ceea ce ne arată că după această dată, odată cu așezarea în regim fix a stării materiale a artistului, pe parcursul anilor 1951-1954, părintele Gustav Müller a încetat, mai apoi, să îi mai cumpere lucrări lui Rudolf Schweitzer-Cumpăna, iar donația sa fermă, din 1956, pare să reflecte tocmai această hotărâre a sa de a nu mai achiziționa alte lucrări de ale artistului, pentru că altfel, ar fi dorit să își țină lângă sine întreaga sa colecție, aflată în creștere. N-ar fi exclus totuși, ca părintele Müller să fi continuat să cumpere lucrări de ale lui Rudolf Schweitzer-Cumpăna și după 1956, când și-a donat colecția anterioară, de vreme ce Sfinția Sa a fost un admirator sincer al artistului și un colecționar de artă, chiar dacă în noile condiții, artistul nu ar mai fi avut atâta nevoie de-a i se cumpăra exemplare din operă, în condițiile în care beneficia de niște remunerări fixe pertinente, pe care putea sconta, pentru a-și acoperi costurile nevoilor existențiale, ale sale și ale familiei.

În Arhiva Arhiepiscopiei Romano-Catolice de Alba Iulia se păstrează și adresa, în limba română, din 3 mai 1956, a canonicului Dr. Gustav Müller, către Episcopul Márton Áron, pe care de asemenea considerăm necesar să o transcriem, pentru că ea ne denotă modul în care colecția a ajuns la Alba Iulia: „*București, 03. mai 1956/ Înalt Prea Sfinției-Sale/ Arhiepiscopului ARON MARTON/ Episcop Romano-Catolic de/ ALBA-JULIA/ Înalt Prea Sfințite,/ Prin intermediul D-lui Radler Roland, ofer Ex-/ celenței Voastre o colecție de 50 tablouri (uleiuri/ pastele, acuarele și desene), precum și 2 albume cu/ 39 schițe, opere ale pictorului Rudolf SCHWEITZER-Cumpăna/ pe care o fac donație Episcopiei Romano-Catolice de Alba-/ Julia, conform convorbirii avute cu Exceleța Voastră./ Rog pe Excelența Voastră a dispune ca această colec-/ ție să fie tratată cu iubire și a i se pune la dispoziție/ o sală adecvată./ Sărutînd inelul Excelenței Voastre, rămân cu adîncă/ venerație al Prea Sfinției Voastre prea devotat,/ în Christos,/ Canonic Dr. Gustav Müller/ m. p.*”³⁰.

Din scurtul text dactilografiat de preot și însoțit de semnătura sa neîndoielnică, ne dăm seama cât de bine vorbea limba română, fluent și în manieră cultă, acest prieten apropiat al artistului. Delicatețea lui reieșea din cererea adresată Episcopului de a trata colecția „cu iubire” și de a-i asigura condiții optime de conservare, într-o încăpere

³⁰ Arhiva Arhiepiscopiei Romano Catolice de Alba Iulia, doc. nr 1677/ 1956.

specială. Textul pare a denota faptul că preotul îl alesese anume pe Episcopul Márton Áron pentru a-i încredința colecția, pe care dorea să o pună la adăpost, într-un loc mai sigur decât locuința sa personală, datorită faptului că, în optica sa, Prea Sfinția Sa se număra printre puținii superiori ecleziastici, care ar fi putut înconjura o asemenea reuniune de lucrări de artă „cu iubire”!

Dar, de fapt, motivația cea mai de acceptat a donației trebuie să se fi legat de situația extrem de tulbură și tensionată prin care Biserica Romano-Catolică din România a trecut în deceniul al 6-lea al secolului trecut, Arhidieceza de București în mod special, după ce se rupseseră orice legături cu Vaticanul. De altfel și Episcopul Márton Áron tocmai se reîntorsese în Scaunul Arhieresc, după perioada de detenție, din anii 1949-1955 și pe acest fond ne întrebăm dacă nu cumva și părintele Müller fusese întemnițat (!)³¹, în perioada respectivă. Pe acest fond, este de acceptat faptul că, în condițiile acelor ani, deosebit de tensionate și incerte, părintele Müller simțise nevoia să își pună colecția la adăpost și singura persoană cu autoritate în care mai avea încredere era Episcopul Márton Áron, de la Alba Iulia, câtă vreme situația la vârf în Arhidieceza de București nu era de loc liniștită.

Nu ignorăm întru totul cine a fost emisarul părintelui Müller, anume Roland Radler - era chiar secretarul în funcțiune al Arhidiecezei bucureștene, așezat strategic în post, pentru a-și supraveghea, se pare, superiorul -, respectiv persoana care a adus la Alba Iulia colecția, dar nici despre acest personaj nu avem informații documentare sau bibliografice suficiente, la ora actuală. Oricum, el nu a fost decât „emisarul” părintelui Müller, cel care a transportat lucrările la Alba Iulia.

Pe verso-ul scrisorii dactilografiate a părintelui Gustav Müller, din 3 mai 1956, Episcopul Márton Áron a scris, în 12 iunie, cu mâna sa, în limba română: „*Măriei Sale/ Părintelui Dr. Gustav Müller/ Canonic/ București/ Popești-Leordeni/ Prea Cucernice Părinte Canonic/ Întorcându-mă din vizita/ canonicală a protopopiatelor/ din Ciuc și Mureș am aflat/ cu multă bucurie de sosirea tablourilor/ și albumelor donate de Prea Cucer-/ nicia Voastră./ Vă mulțumesc din inimă pentru aceas-/ tă valoroasă colecție oferită Epis-/ copiei noastre și voi avea grijă/ ca colecția să fie așezată într-un ambient demn./ Cred că D-l Radler V' a informat despre predarea tablo-/ urilor. Primiți Vă rog salutările/ și mulțumirile mele./ Alba Iulia la 12 iunie 1956/ Cu binecuvântare arhierescă/ [semnătură indescifrabilă]/ Episcop de/ Alba Iulia*”³².

O altă piesă documentară importantă, legată de ajungerea colecției în fondul patrimonial al Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, este *Procesul verbal* din 5 mai 1978, al cărui text merită și el a fi transcris integral, pentru a se releva condițiile în care s-a operat la Alba Iulia, în 1978, transferul de proprietate asupra lucrărilor de artă implicate: „*Proces verbal/ Încheiat astăzi, 5 mai 1978, cu ocazia preluării de către Muzeul/ Unirii din Alba Iulia, a unei colecții de tablouri în ulei, acuarele,/ pastel și desene executate de pictorul Schweitzer- Cumpăna, colec-/ ție donată Muzeului de către Episcopia Romano-Catolică de Alba Iulia, prin/ Domnul Episcop MÁRTON ÁRON. Episcopia Romano-Catolică, proprietara/ acestei colecții, a oferit colecția prin adresa 767 din 28 martie/ 1978, iar Muzeul Unirii acceptat cu mulțumiri generoase donație, prin/ adresa nr. 416 din 27 aprilie 1978./ Episcopia Romano-Catolică donează această colecție a cărei/ notă completă se află în anexa prezentului proces verbal - cu titlul de proprietate definitivă - Muzeului Unirii din Alba Iulia. Donatorul/ prin prezentul act condiționează donația de angajamentul Muzeului/ Unirii din Alba Iulia de a nu*

³¹ Sperăm să aflăm mai multe despre biografia sa, bibliografia de specialitate fiind deficitară în acest sens.

³² Arhiva Arhiepiscopiei Romano Catolice de Alba Iulia, doc. nr 1677/ 1956, pe verso.

înstrăina niciodată lucrările cuprinse în/ colecție și de a le păstra și valorifica în interes public prin expo/ ziții la sediul muzeului Unirii din Alba Iulia./ Muzeul Unirii se angajează să respecte această clauză./ Drept pentru care s-a încheiat prezentul proces verbal de predare- preluare în două exemplare, unul rămânând la donator, al doilea la beneficiarul donației./ DIN PARTEA/ EPISCOPIEI ROMANO-CATOLICE/ AU PREDAT,/ Episcop Márton Áron/ Director Eröss Lajós/ DIN PARTEA/ MUZEULUI UNIRII/ ALBA IULIA/ AU PRIMIT,/ Dr. Gh. Anghel, director/ Fleșer Gh., muzeograf/ Goronea Toma, muzeograf conserv./ (cu semnăturile corespunzătoare de autentificare).

Se observă implicarea conducerii la vârf acelor două instituții, ca și prezența în echipa de recepționare a lucrărilor a muzeografului specializat pe probleme de artă, Gherghe Fleșer și a conservatorului Toma Goronea, care au evaluat piesele și au luat măsurile necesare, pentru transportul și depozitarea lor corespunzătoare.

Acestea au fost măsurile luate la 3 ani de la moartea atât a artistului, cât și a susținătorului său, părintele Gustav Müller, cu scopul asigurării păstrării în timp și al valorificării optime a importanțelor lucrări de artă, rămase de pe urma celor doi buni prieteni.

Timp de alți 22 de ani, din 1978 și până în 2000, nu au existat condiții materiale pentru valorificarea colecției, dar i s-au asigurat foarte bune condiții de păstrare.

În anul 2000, cu concursul directorului de atunci al instituției, Horia Ciugudean și prin strădania îndeosebi a lui Gheorghe Fleșer, s-a reușit să se obțină finanțare pentru înrămarea lucrărilor, care nu puteau a fi expuse, în starea în care au intrat în patrimoniul Muzeului Unirii. Astfel, la împlinirea a 25 de ani de la moartea artistului, s-a realizat o amplă expoziție, veritabilă *premieră Rudolf Schweitzer-Cumpăna* la Alba Iulia și s-a editat un *Catalog* color, în 100 exemplare³³, din păcate listat doar la imprimantă și nu imprimat în tipografie, deoarece nu au mai fost fonduri. Dar expoziția a fost memorabilă și s-a bucurat de mare succes la public, contând ca o realizare deosebită a muzeului.

Transcriem și o parte a *Cuvântului înainte* al directorului de atunci al muzeului, Horia Ciugudean, susținător al inițiativei și strădaniei lui Gheorghe Fleșer: „... *Expoziția comemorativă „Schweitzer-Cumpăna”, de la a cărei trecere în neființă se împlinesc 25 de ani, prezintă pentru prima dată publicului cea mai mare parte a unei bogate, dar puțin cunoscute, colecții aflate în patrimoniul muzeului nostru, cuprinzând valoroase picturi în ulei și lucrări de grafică ale artistului. Prin tematica multora dintre lucrări, care surprind universul rural românesc de la sud de Carpați, peisaje sau colțuri din venerabile burguri transilvane, creația lui Schweitzer-Cumpăna ocupă un loc firesc într-un muzeu care nu urmărește doar ideea de unitate în plan istoric, ci și în plan spiritual. Alături de operele lui Mișu Pop, Sava Henția, Nicolae Grigorescu, Theodor Pallady, Nicolae Dărăscu, lucrările lui Schweitzer-Cumpăna vor alcătui nucleul galeriei de artă permanentă din cadrul Muzeului Național al Unirii, care, fără a-și fi propus să concureze marile colecții din țară, va oferi vizitatorilor posibilitatea unei scurte dar reconfortante întâlniri cu câteva valori perene ale universului artistic românesc*”³⁴.

În cursul anului 2012 (30 mai-28 iunie), la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia a fost organizată o *Expoziție Rudolf Schweitzer-Cumpăna (1886/1975)*, prin reetalarea întregii colecții Dr. Gustav Müller, ceea ce a reprezentat un eveniment deosebit în calendarul de activități culturale și artistice ale instituției, prilej cu care a fost lansat și catalogul manifestării³⁵, prin intermediul căruia a fost pusă în circuit științific întreaga componență a colecției.

³³ Catalogul, cu un conținut de 40 de pagini, de format mic, avea și 17 reproduceri color ale unor lucrări din colecția Schweitzer-Cumpăna.

³⁴ Vezi Expoziția 2000, p. [3].

³⁵ Vezi Mircea, Știrban, Cutean 2012, 175 pagini, cu ilustrație color.

Bibliografie

Contemporanul 1971	–	<i>Contemporanul</i> , București, Vineri, 14 mai 1971
Deac 1996	–	Mircea Deac, <i>50 de ani de pictură. 1890-1940. Dicționarul pictorilor din România</i> , București, 1996
Dicționar 1966	–	<i>Dicționar enciclopedic român</i> , IV, București, 1966
Expoziția 2000	–	<i>Expoziția comemorativă Rudolf Schweitzer-Cumpăna (1886-1975)</i> (realizatori Gheorghe Fleșer, Gabriela Mircea și Constantin Inel), Alba Iulia, 2000
Informația 1957	–	<i>Informația Bucureștiului</i> , Anul IV, Nr. 1115, de Marți 5 martie, 1957
Ionescu 2003	–	Radu Ionescu, <i>Rudolf Schweitzer-Cumpăna</i> , București, Fundația Rudolf Schweitzer-Cumpăna, 2003
Mircea, Știrban, Cutean 2012	–	Gabriela Mircea, Alexandru Știrban, Smaranda Cutean, <i>Lucrări de Rudolf Schweitzer-Cumpăna în colecția de artă al Muzeului Unirii din Alba Iulia</i> , Alba Iulia, Altip, 2012
Schweitzer-Cumpăna 2008	–	<i>Rudolf Schweitzer-Cumpăna. Expoziția de pictură și grafică</i> , Sibiu, 2008
Schweitzer-Cumpăna 2011	–	<i>Rudolf Schweitzer-Cumpăna. 125 de ani de la naștere</i> , [București], Muzeul Național Cotroceni, 2011

Fig. 1. Cai la Berceni, 1939 - Grafit pe hârtie

Fig. 2. Cal, 1951 - Grafit pe hârtie

Fig. 3. Cu caleașca la plimbare, 1924 - Grafit pe hârtie

Fig. 4. Cu căruța..., 1924 - Grafit pe hârtie

Fig. 5. *Cap de cal*, 1948 - Grafit pe hârtie

Fig. 6. *La orgă*, 1925 - Grafit pe hârtie

Fig. 7. *Portret de bărbat văzut din spate* (Dr. Gustav Müller), f. a. – Cărbune pe hârtie

Fig. 8. *Copil cu bici*, 1922 - Pictură în ulei pe carton

Fig. 9. *Țărani lăutari*, 1920 - Pictură în ulei pe carton

Fig. 10. *Bărbat citind ziarul*, f. a. - Pictură în ulei pe carton

Fig. 11. *Țigani la sfat*, f. a. - Pictură în ulei pe carton

Fig. 12. *Prăvălie la mahala*, 1924 - Pictură în ulei pe carton

**Considerations on the activity of Rudolf Schweitzer-Cumpăna (1886-1975)
and dr. Gustav Müller collection from Alba Iulia**

Abstract

On the occasion of organizing, in 2012, at The National Museum of The Union from Alba Iulia of a Rudolf Schweitzer-Cumpăna art exhibition and editing a catalogue of said event, two major aspects need to be cleared out in order to be presented to the public. On the one hand, several biographical and artistic milestones of Rudolf Schweitzer-Cumpăna's existence are presented to the virtual visitors of the exhibit, and also to a wider public and to the specialists, present or forthcoming, who are interested in the artist's evolution. On the other hand, the circumstances that lead to the generous donation from 1978 that brought the art collection of the Roman-Catholic Priest dr. Gustav Müller, in fact the core of the Rudolf Schweitzer-Cumpăna exhibition, to the cultural and artistic patrimony of the National Museum of The Union from Alba Iulia need to be highlighted.

Synthesizing, we mention the well-known fact that Rudolf Schweitzer-Cumpăna was born 7 May 1886 and died 17 February 1975 in Bucharest. He graduated primary and secondary school in Pitesti – his favorite city. After thorough artistic studies conducted at Berlin between 1904 and 1909, perfected later on in Paris, he activated as painter and illustrator, mostly in the country, although he also attended several other artistic events abroad.

His artistic debut has occurred in 1911 – when several of his works have been included in *the Official painting and sculpture salon* that year. From 1912 he began exhibiting, rather regularly, at the *Drawing and Engraving Salons*, revealing his exquisite attraction both to oil painting as well as to drawing (in charcoal, graphite, crayon or pastels, in sanguine, in ink, with or without a pen etc., usually combining several graphical techniques), but also to engraving and watercolor painting.

His rallying, in 1912, to the *Artistic Youth*, a movement which was very composite and receptive to the European plastic innovations is very significant and useful to his later artistic evolution. His public exhibits succeed consistently and industriously throughout his life.

In the years of World War I he was mobilized and joined the war effort, he even experienced a brief period of imprisonment.

His interwar evolution was definitely spectacular, as Rudolf Schweitzer-Cumpăna gained an original artistic substance. His exhibits, in Bucharest as well as in other cities in the country, succeed one another regularly, the artist being always eager to reveal to the public new aspects of his exceptional creative force. It was well established that the artist's work amounts to over 30.000 pieces, each at the highest artistic standard, Rudolf Schweitzer-Cumpăna currently being, despite the vastity of his work, one of the highest-rated artists on the Romanian Art Market.

After the crucial study trip he took in 1929 throughout the Balkan Peninsula, respectively through Macedonia, Greece and Turkey, he established in Paris between 1931 and 1932, a period that meant another important moment in his artistic evolution, his paintings being noticed by the public and the art critics of this art metropolis. Also essential to his artistic growth was his study trip to Italy and Germany, during the

months of February and March 1939, a few months before the outburst of World War II. He visited the great Italian cities of Rome, Florence, Venice, Milan, Naples, and in Germany, Munich and Augsburg.

Of course, his artistic biography continues to be especially interesting as, since 1951, he became professor at the *Fine Arts Institute* in Bucharest and member of the *Artists Union of Romania*, honors he most definitely deserved. He participated annually to the collective exhibits of the time, including the few held abroad, in the years that followed World War II. He was recognized as a major milestone of the artistic life in Romania, especially in 1957, when, in order to celebrate his 70th birthday, a memorable retrospective exhibit was organized at the Dalles Hall in Bucharest showing no less than 278 paintings and 159 graphic works.

Rudolf Schweitzer-Cumpăna passed away in 1975 the same year as his elder friend (born 1881), mentor and mecena, the Roman-Catholic Priest Gustav Müller, whose art collection is now in the patrimonial property of The National Museum of The Union from Alba Iulia.

However, in the post-war Romania, before 1989, his work was officially perceived in a rather distorted manner, with emphasis on its “realism”, a concept that falsified its complexity.

In the year 1978, as the object of a generous donation made to the National Museum of The Union from Alba Iulia, a substantial number of works of Rudolf Schweitzer-Cumpăna entered the Art Collection of the forementioned institution. The action was the consequence of the March 28, 1978 letter of the Roman-Catholic Bishopric from Alba Iulia towards the Regional Museum from Alba Iulia, edited at the initiative of Bishop Márton Áron.

The Rudolf Schweitzer-Cumpăna collection belonging to the Roman-Catholic Priest Gustav Müller, vicar to the bulgarians from Popești-Leordeni (Bucharest), the artist's close friend, arrived at the Roman-Catholic Bishopric from Alba Iulia as a donation from his original owner, and remained there for 22 years without being publicly capitalized.

For another 22 years, from 1978 to 2000, due to the lack of funds, the collection could not be valued properly, but it has been ensured very good preservation. In the year 2000, due to the effort of Gheorghe Fleșer, local curator specialized in Art History, funding was obtained for the framing of the art works which could not be exhibited in the state they were when they entered the museum's collection. Thus it was possible an ample exhibition be accomplished, a true Rudolf Schweitzer-Cumpăna at Alba Iulia and also a color catalogue has been edited, in 100 copies, unfortunately only as a printout and not typographically printed, due as well to the lack of funds.

The exhibit and the Catalogue from 2012, realized under the auspices of the The National Museum of The Union from Alba Iulia follow in the footsteps of the previous attempts of preserving and proper capitalizing an interesting art collection, which belonged to the Roman-Catholic Priest Gustav Müller, obeying the clauses of the donation act from 1978 and reminding the public and the experts the value of the work of one of the „pillars” – or Grand Masters – of the contemporary Romanian painting: Rudolf Schweitzer-Cumpăna.

List of Illustrations

- Fig. 1. *Horses at Berceni*, 1939 – Graphite on paper
Fig. 2. *Horse*, 1951– Graphite on paper
Fig. 3. *Carriage ride*, 1924 – Graphite on paper
Fig. 4. *Cart ride...*, 1924 – Graphite on paper
Fig. 5. *Head of horse*, 1948 – Graphite on paper
Fig. 6. *Playing the organ*, 1925 – Graphite on paper
Fig. 7. *Portret of man seen from behind (Dr. Gustav Müller)*, f. a. - Charcoal on paper
Fig. 8. *Child with whip*, 1922 – Oil painting on board
Fig. 9. *Peasant fiddlers*, 1920 – Oil painting on board
Fig. 10. *Man reading newspaper*, f. a. – Oil painting on board
Fig. 11. *Gypsis holding council*, f. a. – Oil painting on board
Fig. 12. *Shop in the slums*, 1924 – Oil painting on board